

VEST

- Davne 1880. godine američki novinar **Džon Bogart** je rekao: „Kad pas ujede čoveka to nije vest. Ali kad čovek ujede psa – to je prava vest“.
- **Vilijam Randolph Herst**, američki novinski magnat, smatrao je da je **vest ono što je zanimljivo, a ne uvek i on što je važno.**
- **Radomir Životić** kaže: „Vest je osnovni novinarski žanr... vest je osnovni koncizan oblik novinarskog obaveštavanja“(1993).
- **Predrag Milojević**: „U svom životu napisao sam mnogo reportaža i mnogo komentara, i to o događajima koji su uzbuđivali svet, ali sam se uvek najradosnije osećao i bio uveren da sam najviše delovao kao **VEST.**“

- Istorija novinarstva beleži da je prva moderna vest napisana 14. aprila 1865. godine povodom atentana na predsednika SAD Abrahama Linkolna (Asošijeted pres):

“Predsednik je juče, u jednom pozorištu, pogođen metkom i, možda, ubijen”.

Vest – temelj novinarstva

- Da bi jedan događaj mogao postati vest, zavisi od toga da li se i smatra vešću, odnosno, kakav mu je značaj pridodat.
- Ali, šta je istina o nekom događaju?

- Na primer, ukoliko je u saobraćajnoj nesreći učestvovalo nekoliko lica, svaki od njih će imati različiti pogled i različito shvatanje na dati događaj.
- Pretpostavimo da ne lažu, može se reći da je svaki od njihovih pogleda istinit, ali se ipak međusobno razlikuju.
- Posao novinara je da oceni ta različita gledišta i da nađe preciznu, objektivnu i koherentnu ocenu o tome šta se stvarno dogodilo.

- To podrazumeva sledeće:
 - da novinari nemaju nikakvih predrasuda;
 - da nisu direktno uključeni u priču;
 - da nisu učesnici ili na bilo koji drugi način uključeni u događaj.

Činioci koji utiču na to da li će jedan događaj postati vest

- **Učestalost** – učestalost objavljivanja.
- **Prag** – događaj mora biti određene veličine (dvoje poginulih u saobraćaju biće manje “vredni” za vest nego da ih je bilo više.
- **Jasnoća** – jasno i lako razumljivo objašnjenje događaja.
- **Smislenost** – mora se dovesti u vezu sa kulturom društva u kome se izveštava.
- **Konzonantnost** – možda je iznenađujuće, ali ako je vest predvidljiva ili očekivana, ona ima više šanse da bude uključena u novinarske izveštaje, nego ako je neočekivana i retka.

- **Kada se događaj jednom proglasi vešću, on će i dalje biti vest.**
- **Sastav** – vesti imaju raspon priča koje interesuju potrošače, zavisno od toga kakav je profil publike i zahtevi oglašivača.
- **Koncentracija** – na elitne nacije i pojedince (predsednik SAD koji jasno upada u obe kategorije).
- **Uredsređenost na ličnost.**
- **Negativnost** – loša vest je bolja nego dobra.

Po maloj vesti se novinar poznaje

- Kao dan po jutru, tako se novinar po maloj vesti poznaje.
- Pogrešno ili neredovno školovan novinar možda će znati da definiše razliku u nijansi između osvrta i beleške, ali ne ume da napiše „najobičniju” vest.
- Reč „najobičnija” se nije slučajno našla u navodnicima: početniku je često najteže da napravi dobru vest zato što je „najobičnija”.
- A u novinarstvu je pravilo: bolje da se teško piše, nego da se teško čita.

Kratak podsetnik za pisanje vesti: vrednosni standardi, fokusiranje, osnovni elementi vesti

- Lista vrednosnih standarda vesti:
 - Značaj
 - Uticaj
 - Pravovremenost
 - Prostorna blizina
 - Neobičnost
 - Prominentnost
 - Sukob
 - Priča iz života
 - Humor

Fokusiranje priče

- Koja informacija je najvažnija? Nju staviti na početak.
- Koje činjenice objašnjavaju najvažniju informaciju? One će biti sledeće.
- Šta upotpunjuje priču?
- U narednim pasusima uključiti i faktor **'pa šta'**?
- Možda će biti potrebno navesti u prvom ili drugom pasusu da bi čitalac lakše shvatio značenje.

- Do 60-tih godina 19. veka preovladavao je hronološki način pisanja vesti.
- Novinar je, kao fotograf, pratio događaj u razvoju, od početka do kraja.
- Redosled činjenica je uglavnom odgovarao toku događaja.
- Pred kraj građanskog rata u Americi, ratni izveštači su umesto hronologije počeli da šalju vesti sa glavom (glava vesti, lid, intro).
- U prvoj rečenici saopštavane su naznačajnije činjenice, a manje značajni detalji ređani su po značaju.

Pravilo 5 W

- Angloameričko novinarstvo uživa slavu pronalazača najpoznatijeg pravila modernog novinarstva, nazvanog pravilom 5 W.
 - Who – ko?
 - What – šta?
 - Where – gde?
 - When – kad?
 - Why – zašto?
- How – kako?

Lid

(lead = voditi, prednjačiti, biti prvi)

- Ko u uvodu odgovori na sva ta pitanja, napravio je – **lid**.
- Lid – **uvod, glava, napad, napad na pažnju**.
- Ali se pravi bez uvoda, direktnim odgovaranjem na najvažnija pitanja.
- U prvoj rečenici ili u prvim rečenicama saopštavaju se glavne činjenice ili događaji i pri tome se odgovara na 5 W.

Metod obrnute piramide

- Ako se želi nešto šira vest koja bi objasnila smisao sažetka smeštenog u lidu (glavi), primenjuje se metod obrnute piramide.

Primer obrnute piramide

- Inženjer P. P. (**ko**) poginuo je (**šta**) sinoć oko 19 časova (**kada**) u sudaru sa kamionom nemačke registracije (**zašto**) nedaleko od Niša (**gde**).

_____Lid (glava)_____

Do sudara je došlo zbog nepravilnog preticanja i prebrze vožnje pokojnog P. P.

Hitna pomoć je veoma brzo stigla na mesto nesreće, ali nije bilo spasa.

Istražni organi ispituju sve okolnosti koje su uticale na nesreću.

Postradali P. P. vraćao se sa poslovnog sastanka iz Beograda.

- Među najstarije tragove pravila lida ubraja se knjiga američkog novinara Edvina Šumana ***Praktično novinarstvo*** (1894).
- Opšteusvojeno pravilo je da se u prvi paragraf stavi srž čitave vesti.
- Tačno pola veka kasnije u redakciji lista *Njujork Tajms* pojavila se krupno ispisana senzacionalna „vest“:

“Više nije – a možda nikad nije ni bilo potrebno da se u jednoj rečenici ili prvom paragrafu uklope svih tradicionalnih 5 W”.

Osnovni elementi

- Već je naziv pravila 5 W nepravda prema starim Grcima, osnivačima svih nauka, pa i retorike.
- Aristotel, „otac svih nauka”, da je bio urednik, tražio bi da saradnički rukopis odgovori na svih sedam pitanja:
 - **Ko?** – ličnost;
 - **Šta?** – radnja, činjenica;
 - **Kada?** – vreme događaja;
 - **Kako?** – način;
 - **Čime?** – sredstvo;
 - **Gde?** – mesto;
 - **Za što?** – uzrok, motiv.

Grčki retoričari

Kanonska desetorica atičkih govornika

- To je rezultat traganja starih retoričara za najefikasnijim putevima uticaja na publiku.
- Andokid, Antifon, Lisija, Isokrat, Isej, Demosten, Eshin, Hiperid i Likurg, Dinarh.
- Svi su tražili da svaki govornik savlada odgovore na sva suštinska pitanja.
- Tek onda dolazi na red pitanje – kako to najbolje i najlepše reći.
- Sa svojih sedam pitanja bili su moderni i sa današnje tačke novinarskog gledišta.

- **Umeće pripreme i izlaganja govora pred publikom:**
- **Prikupljanje** (lat. *inventio*).
 - osnova umeća izlaganja je prikladno argumentovanje i donošenje uverljivih zaključaka (topika);
 - prema Aristotelu, da bi govor bio uverljiv, mora se oslanjati na već postojeće mišljenje slušaoca.
 - umeće govornika je u tome da uveri slušače kako su zaključci nužni jer proizlaze iz njihovih vlastitih uverenja.
- **Raspoređivanje** (lat. *dispositio*).
 - ovo je umeće prikladnog organizovanja elemenata iz prve faze;
 - govornik treba doraditi svoje argumente i njihovu strukturu pre nego što pređe na fazu doterivanja stila, i na samu izvedbu.

- **Uvod**, privlačenje pažnje, zanimanja i naklonosti slušača.
- **Izlaganje** s argumentima, glavni deo govora (lat. *narratio*).
- **Dokazivanje** i potkrepljivanje (lat. *confirmatio* ili *probatio*).
- **Pobijanje** mogućih protivargumenata (lat. *confutatio*).
- **Zaključak** ili **završetak**, rekapitulacija rečenoga, pozivanje na emocije publike, efektan završetak (lat. *peroratio*).

- **Sastavljanje (lat. *elocutio*):**
 - odabiranje stila primerenog temi, publici i samom govorniku.
 - podrazumeva čisto formalno doterivanje pojedinih rečenica (upotrebom retoričkih figura).
- **Učenje govora (lat. *memoria*):**
 - pamćenje je ključna sposobnost govornika, koja se može vežbati i memotehnikom.
- **Govorna izvedba (lat. *actio*):**
 - podrazumeva korišćenje najefektniji verbalnih (dikcija) i neverbalnih govorničkih tehnika.
 - najbolje su antičke govornike krasile suzdržane kretnje tela i odsutnost gestikulacije.

- Današnje nemačko novinarstvo drži se pravila 7 W:
 - Ko?
 - Šta?
 - Gde?
 - Kada?
 - Kako?
 - Zašto?
 - Koji izvor?

Dati odgovore i na druga pitanja

- Retko kad se možemo zadovoljiti odgovorima na samo sedam pitanja.
- Novinar mora da bude spreman da nađe odgovore još na dvadesetak W:
 - koja adresa, sprat, starost, koje zanimanje, koja veličina, visina, težina, koja cena, godišnja rata, uvreda, ozleda, koje doba dana, mesto rođenja, marka cigareta, automobila, koji hobi, koje osobenosti...

Osnovni elementi

- Ko?
- Šta?
- Kada?
- Gde?
- Kako?
- Zašto?

Ko je šta učinio kome?

Kada, gde, kako i zašto?

**Vest treba da bude kratka,
ali ne sme biti nepotpuna.
Kratko, ali potpuno!**

- Nepotpune vesti se bično štampaju u nizu, sa zajedničkim nadnaslovom – “Ukratko”, “U nekoliko redi”, “Teletekst”.
- Najčešće su bez naslova i bez dovoljno podataka.

- **Neke vesti može da popravi urednik, nepotpune ni on.**
- **Nepotpunost može da izazove sumnje.**
- **I dobra vest može da se poboljša.**
- **Dobra vest ima sve podatke – bolja i objašnjenja.**
- **U dobrom listu uvek ima mesta za ljupke i “beznačajne” vesti.**
- **Vest sa žaokom – između vesti i komentara.**

Primer: **SRNDAĆ PROUZROKOVAO SMRT AUTOMOBILISTE**

- Teška saobraćajna nesreća u kojoj je izgubio život Jovan Jovanović, star 43 godine, dogodila se sinoć u blizini Valjeva. Jovanović je upravljao ličnim automobilom VA - 211-344. Najednom je iz obližnje šume munjevitom brzinom naleteo na automobil srndać. Zbog neobičnog i nepredviđenog sudara, vozač je izgubio kontrolu nad kolima koja su se prevalila u duboki ponor kraj ceste. Vrata automobila su se otvorila i nesrećni vozač je izleteo iz kola udarivši glavom u debelo stablo. Žena koja se nalazila u kolima ostala je neozleđena, dok je Jovanović umro nekoliko trenutaka kasnije. Kola su gotovo potpuno uništena, a pretrpljena šteta iznosi preko 400 hiljada dinara.

- U citiranoj vesti na prvom mestu je odgovor na pitanje – **šta**.
- **Ko**: Jovan Jovanović star 43 godine, izgubio je život u teškoj saobraćajnoj nesreći koja se dogodila sinoć u blizini Kozine.
- **Gde**: U blizini Kozine dogodila se sinoć teška nesreća u kojoj je izgubio život Jovan Jovanović, star 43 godine.
- **Kada**: Sinoć u blizini Kozine dogodila se teška nesreća u kojoj je izgubio život Jovan Jovanović...
- **Zašto**: Izgubivši vlast nad vozilom zato što mu je srndać naleteo na automobila, smrtno je nastradao Jovan Jovanović, star 43 godine, sinoć u blizini Kozine.

- Novinar (dopisnik) na prvo mesto je istakao “**šta**” stavljajući u naslov uzrok nesreće, tim pre što je zaista neobičan i redak uzrok.
- Kako sad izgleda kategorički imperativ da uvek treba prvo staviti odgovor na pitanje **ko**, jer je ličnost uvek najvažnija?
- Možda je bolja od štampane verzije – verzija koja počinje odgovorom na pitanje **zašto**. Sa malom inverzijom podataka u drugom delu rečenice:

- **Zašto:** Izgubivši vlast nad volanom, zato što mu je srndać naleteo na automobil, sinoć je u blizini Ko-zine poginuo Jovan Jovanović (43 godine).
- **Zašto ne ko?** Verzija koja bi počela odgovorom na pitanje “**ko**” bila bi slabija zato što se na prste mogu izbrojati čitaoci kojima to ime nešto znači.

Jovan Jovanović ulazi u vest tek kad gine na neobičan način.

A pravilo je: čitalac traži nešto što mu je blisko, nepoznato o poznatom ili bar neobično.

Navođenje **uzroka** nije samo neobičnost.

To je i upozorenje vozačima da ne prolaze rutinski pored znaka koji upozorava na mogućnost pojave divljači na putu.

- **Zašto ne gde?** Zato što u ovakvoj vesti nije najvažnije da li se nesreća desila kod Kozine ili Postojne.
- **Zašto ne kada?** Zato što ni vreme, kao ni meso, nije važnije od odgovora na druga pitanja.

Vrste vesti

1. Hronološka vest – najstariji oblik vesti.

- činjenice se izlažu po redosledu kako su se pojavljivale u toku događaja (izveštaj sa nekog skupa i sl.).

2. Vesti sa glavom (lidom).

3. Vest (model) odloženog dejstva.

4. Vesti sa bekgraundom.

Model odloženog dejstva

- Način pisanja vesti u kome se na početku ne primenjuje pravilo 5 W, nego se suština vesti odlaže za drugu polovinu priloga ili za sam kraj.
- Tada je reč o proširenoj vesti u kojoj nema ničeg previše značajnog i dramatičnog, ali ima zanimljivosti.
- Tabloidi.

Primer modela odloženog dejstva

- Danima je doktor M. M., lekar iz Beograda dobijao telefonom preteće poruke od nepoznate muške osobe, po svemu sudeći srednjih godina.

_____ (uvod bez odgovora na 5 W) _____

- Juče je nepoznata osoba poručila doktoru M. da joj u roku od pet sati dostavi na određeno mesto 10 hiljada evra, ili će u protivnom, obelodaniti sve navodne doktorove flertove.
-
- Gospodin M. je slučaj prijavio policiji i pored upozorenja ucenjivača da to ne učini.
-
- Policija je napravila zasedu i sinoć oko 18 časova uhapsila ucenjivača na periferiji Kraljeva. Reč je o tridesetogodišnjem P. P., koji je i ranije odgovarao za slična nedela.

Fleš vest

- Kratka, nepotpuna vest.
- Obično ne sadrži odgovore na svih pet pitanja.
- Izveštaji o:
 - poznatim ličnostima i institucijama,
 - dramatičnim događajima,
 - prvim vestima koje treba hitno proslediti i objaviti pa nije neophodna celovita, šira verzija.

Primer fleš vesti

- “Danas je u 80. godini umro Marlon Brando, legenda svetskog filma.”
- “Poslanici Skupštine Srbije su usvojili Zakon o radio-difuziji!”
- “Uhapšen Joca Jocić, biznismen iz Novog Sada.”
- “Partizan izgubio od Crvene zvezde sa 2:0.”

Vesti sa bekgraundom

- Proširene interpretativne vesti u kojima se uz glavu (lid) sa elementarnom informacijom – odgovorima na 5 pitanja nalazi i kraći dodatak – bekgraund.
- To je dodatno objašnjenje i na pitanje “**zašto**”.
- **Bekgraund – izjava** (svedoka, stručnjaka, nadležne osobe, aktera).
- **Bekgraund – najava** budućeg događaja.
- **Bekgraund – biografija**.

Bekgraund (BKG)

- Pozadina; zvučna kulisa, prateći elemenat glavnog, zvučnog događaja (npr. muzika koja prati tekst).
- BKG je skup činjenica, istorijskih pre svega, koje objašnjavaju neku novost, vest.
- Bekgraund može da objasni i tehnički, stručni detalj ili da ponudi druge podatke koji su bili deo nekih ranijih tekstova.
- On bliže objašnjava teme i ličnosti na koje se odnosi jer sadrži informacije, uz pomoć kojih se glavni elementi događaja stavljaju u kontekst.
- Razlikuje se po dužini i mestu u tekstu (može biti bliže početku ili kraju).

- Ukoliko je BKG dug i prerano plasiran u vesti, može da utiče na atraktivnost teksta.
- Idealno mesto mu je u sredini ili na kraju vesti.
- Bekgraund informacije predstavljaju objašnjenje teksta novom čitaocu.
- Pošto ne bi trebalo pretpostaviti da čitalac nešto već zna, tekst bi trebalo da bude tako komponovan da vitalna, bekgraund informacija bude povezana (ne iritirajući čitaoca koji je u toku) sa ostalim, važnim detaljima.

Pravilo za pisanje bekgraunda

- a) informisanom čitaocu dovoljno je dati naznaku u lidu;
- b) plasirati što više relevantnih činjenica u jednom paragrafu, znajući da je bolje desetini čitalaca reći ono što znaju, nego imati jednog jedinog koji ne razume tekst.

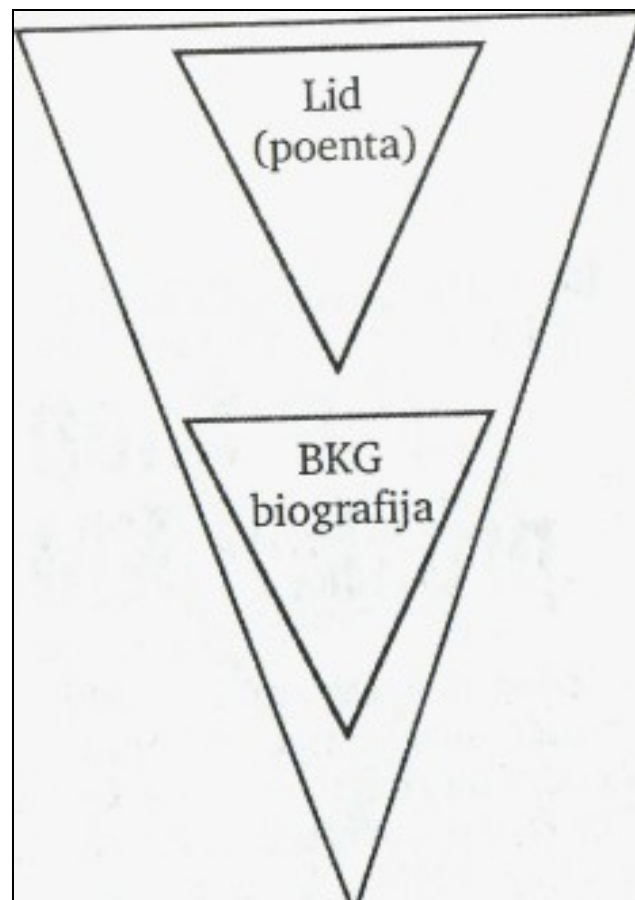
Bekgraund – biografija

OPERSKE DIVE

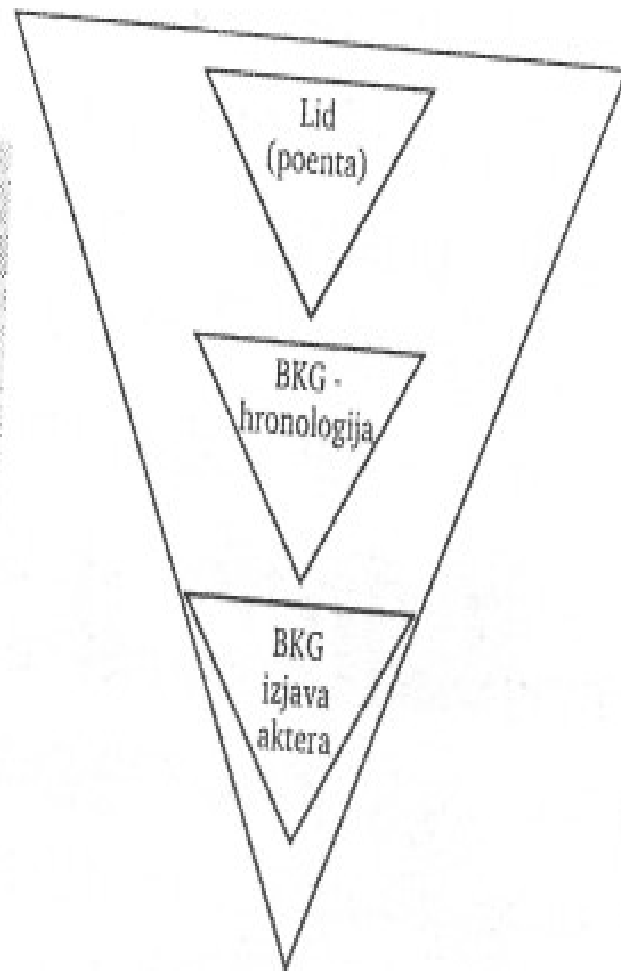
Monserat Kabalje ponovo na sceni

Barcelona - Španska operna diva Monserat Kabalje vraća se na opernu scenu, posle deset godina pauze. Katalonski sopran, koja je iz zdravstvenih razloga poslednjih godina održala samo nekoliko recitala, nastupila je u teatru Liseu u Barceloni. Monserat Kabalje je pevala ulogu Kataline Aragonske u “Henriju Osmom” Kamija Sen-Sansa.

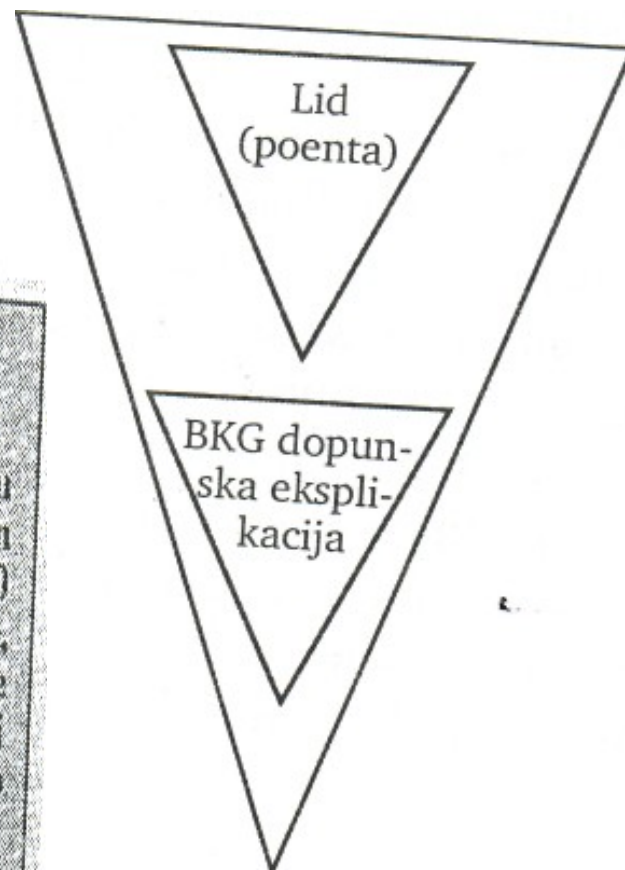
Njen povratak na scenu obeležava i 40. godišnjicu njenog debija, takođe i Liseu u Barceloni, gde je prvi put nastupila 7. januara 1962. u “Arabeli” Riharda Štrausa. Monserat Kabalje će 12 aprila napuniti 69. godina.

Bekgraund – hronologija

Bekgraund – dopuna lida

“Danas Lombardija, juče Lacio, pre dva dana Emilija Romanja, krajem meseca Kalabrija. Jedna po jedna italijanska provincija, čitava zemlja, bivaju zahvaćene štrajkovima koje su, za razliku od povremenih »divljih protesta«, ovaj put pokrenule tri najveće sindikalne federacije u čijim redovima je 90 odsto svih zaposlenih.

Neposredan povod za štrajk su vladine finansijske i ekonomske mere, a naročito poreska i kreditna politika. Po oceni sindikata, najveći teret takve politike snose radnici i penzioneri, kao i druge platežno najugroženije kategorije italijanskog stanovništva.”

Oprema vesti

- Nadnaslov
- Naslov
- Podnaslov
- Međunaslov
- Antrfile....

***“Niko toliko ne traži slobodu
štampe kao oni koji će je
prvi zloupotrebiti.”***

V. Gete